

L'art, un cadàver

Octavio Paz, a la dreta. Va ser un dels participants en el col·loqui.

Coincidint amb l'exposició "L'avantguarda russa. 1905-1925. Col·leccions dels museus de Rússia" el Museu Picasso de Barcelona va organitzar el col·loqui "Les avantguardes compleixen cent anys", tingut del 13 al 17 de juny. En paraules de la directora del museu, Maite Ocaña: "Volem incorporar-nos a una polèmica que ja es troba al carrer, entorn d'aquest concepte i del paper dels museus que actualment acullen obra d'avantguarda". Coordinat per Félix de Azúa, el certamen va obrir la veda del debat sobre un tema que l'any vinent la Biennial de Venècia abordarà intensament aprofitant el centenari de la seva creació. És per això que no podia faltar a aquestes jornades el director de la Biennial i director també del museu Picasso de París, Jean Clair (pseudònim de Gérard Regnier). Alhora, van participar en el col·loqui els escriptors Octavio Paz, Pere Gimferrer i Eduardo Mendoza, l'arquitecte Oriol Bohigas, el conservador en cap de la Fundació Thyssen-Bornemisza Tomàs Llorens, el pintor Antonio Saura i els historiadors de l'art Pierre Schneider (artífex de les exposicions de Matisse a Nova York i París) i Marc Fumaroli.

Eren moltes les preguntes formulades i molts angles diferents des d'on es podien abordar i in-

El col·loqui "Les avantguardes compleixen cent anys", organitzat pel Museu Picasso de Barcelona, va fer evident l'ambigüitat del concepte i la disparitat de criteris.

terpretar. Preguntes suggerents, motivades per l'adveniment del final de segle. "Com es pot mantenir la distinció entre art del segle XX i el continu artístic anterior al qual s'oposa? Integrant Kandinski o Duchamp al Louvre, com un avatar més del fenomen anomenat "art d'Occident"? O mantenint-los a part i, per tant, d'antant-los com a catàstrofes? Pot una 'avantguarda' durar cent anys?". Aquests eren alguns dels interrogants que Félix de Azúa plantejava en el díptic de propaganda. A la fi, tanmateix, aquest col·loqui plural, que es desenvolupà durant cinc dies, va fer evident, entre altres coses, l'ambigüitat del terme i del concepte, la disparitat de criteris i l'actual pessimisme sobre l'art que s'està realitzant aquests dos últims decennis.

Félix de Azúa valora d'aquesta manera els resultats del col·loqui: "El resultat és absolutament convincent. Primer perquè els ponents van participar activament durant tota la setmana, es van interessar per les ponències dels altres convidats. Això no passa mai i aquest diria que és un primer èxit. Després, el públic va omplir cada dia la sala. Era un espai on hi cabien un centenar de persones, ho vam muntar així, perquè hi hagués la possibilitat de discutir, com si fos un petit laboratori. I, realment, el col·loqui va ser cada dia molt fluid. I el tercer

ARXIU

element d'èxit és que no hem aconseguit clarificar absolutament res. I això vol dir que hauran de continuar les discussions estètico-artístiques”.

La dificultat per clarificar criteris entorn de les avantguardes prové en bona part de la impossibilitat de trobar un significat únic al terme. Tradicionalment, els historiadors defensen que l'art d'avantguarda és el moviment artístic essencial que ha donat el segle XX. Per contra, els filòsofs de l'art consideren que aquest concepte té una substancialitat pròpia i que es pot utilitzar en totes les èpoques. O sigui, cada època té el seu moment d'avantguarda. Perquè totes dues línies de pensament coincideixen a dir que avantguarda és sinònim de ruptura, de trencament, de transgressió.

Els participants en el col·loqui no van intentar acostar posicions en ambdues línies. Cadascú les tenia definides. En aquest sentit, hi va haver partidaris de la validesa actual de les avantguardes i d'altres que no es van erigir com a enemics del terme, però van defensar que actualment no tenia sentit. En el primer bloc, els partidaris de la validesa de les avantguardes,

Dalt, Oriol Bohigas. Baix, Eduardo Mendoza. El col·loqui plural, que es desenvolupà durant cinc dies, va fer evident, entre altres coses, l'actual pessimisme sobre l'art que s'està realitzant aquests dos últims decennis.

s'hi trobava per exemple Oriol Bohigas. L'arquitecte va defensar la continuïtat de l'avantguarda, basada en el funcionalisme i el racionalisme, a fi que contribueixi a canviar les formes de vida de la gent. I va acusar la democràcia liberal, basada en el lliure mercat, d'intentar assassinar-la. Un altre defensor fou Pere Gimferrer, quan va afirmar que les avantguardes ja han complert un cicle històric, però que malgrat això, els problemes que van plantejar els seus artistes no han perdut modernitat.

Per contra, els partidaris d'associar el terme a una època concreta van fer un discurs historicista, buscant els orígens del moviment i delimitant-lo en el temps. Per aquests ponents el terme inclou els moviments que es van desenvolupar la primera meitat del segle XX: futurisme, cubisme, cubo-futurisme rus, expressionisme, surrealisme i abstraccionisme. Tanmateix, per alguns, l'adveniment d'aquests moviments es remunta al segle anterior. Així, Pierre Schneider fixa la primera avantguarda en el realisme de Courbet o Jean Clair, vinculats al romanticisme. La majoria d'aquests ponents, però, coincidiren a dir que els moviments d'avantguarda van finalitzar amb el començament de la Segona Guerra Mundial. Ni l'expressionisme abstracte ni el Pop Art nord-americà es poden considerar moviments d'avantguarda, ja que són tendències artístiques o escoles, però no moviments, va dir Octavio Paz. I Jean Clair sentenciava: “A partir del 1945 Nova York esdevé el centre artístic mundial, tot volent recuperar l'herència de les avantguardes europees. Però això és només una falla inflada pels marxants americans, un simple eslògan publicitari”.

Altres temes que van anar sorgint al llarg de les ponències, a més de la confusió existent sobre les avantguardes, tal com va dir Eduardo Mendoza —que es va definir com un infiltrat en aquest col·loqui— és la situació de l'art actual, el seu mercantilisme i l'estreta relació que viu actualment amb l'estat. En aquest àmbit, l'únic participant que va trencar una llança a favor dels artistes actuals fou Tomàs Llorens, quan afirmà que “l'esvaïment de l'avantguarda desemboca en la maduresa de l'art actual”. Per contra, hi va haver discursos durs i pessimistes, contra els artistes d'ara, contra els crítics, els directors de museus i els galeristes, com els que van fer Octavio Paz, Antonio Saura i Marc Fumaroli.

“Avui el mercat financer, moltes vegades amb la col·laboració de l'artista i també dels museus, ha consolidat el seu domini sobre el món de l'art. Cada vegada es confon més la noció de valor amb la noció de preu”, digué Octavio Paz. En aquesta mateixa línia, però contraposant el valor actual de les paraules acadèmiques i avantguarda, una degradada i l'altra elevada, Marc Fumaroli afirmà: “L'estat defensa l'avantguarda, perquè és on es poden col·locar

millor els diners a fi que el capital creixi més de pressa. Avui l'avantguarda artística està representada per l'administració pública i respon als interessos d'imatge i comercialització. L'avantguarda s'ha convertit en un instrument ideològic del poder manipulador de l'estat". I si aquestes declaracions foren dures, encara ho fou més la ponència d'Antonio Saura, un dels més crítics del col·loqui. Entre d'altres investides va fer aquesta: "L'avantguarda es va convertir gradualment en una crispada i accelerada successió d'impulsos contraris, que han acabat per provocar no solament la desconfiança de l'espectador, sinó també la impossibilitat de maduresa dels artistes i la seva penosa submissió al dictat de la moda. D'aquesta manera, acompanyats d'una sorprenent beateria crítica, assistim al triomf de l'artista sobtat, sense altra experiència que la novetat a ultrança, al triomf d'un gran i terrible isme: el de l'art efímer".

Alguns ponents foren molt crítics contra l'art actual, criticant l'art conceptual i les instal·lacions. Saura va definir la "instal·lació" com "l'últim miratge estètic" i Jean Clair com "un espectacle pobre i miserable". I en aquesta bateria de crítiques Saura encara va anar més lluny: "Aquesta revisió, provocada per la proximitat de la fi de segle, es podria estendre a altres aspectes de l'art contemporani, com per exemple el dogmatisme reductor de certs crítics i assagistes, la seva pretensió d'assumir la direcció de noves tendències, i l'excessiva importància assignada als directors de museus, pels quals els artistes no són més que peons efímers de demostracions pretensioses i en molts casos gratuïtes".

El pintor Frederic Amat va assistir a les jornades. Malgrat la crítica feta a l'art actual, ell creu que una cosa són les reflexions teòriques i l'altra la realitat de l'artista i la seva lliuta del dia a dia. "Penso que cap d'ells va voler desqualificar ningú, el que passa és que per defensar un concepte de vegades es cau en l'exageració i, alhora, ells ho feien amb un cert to classicista. Potser el que em sembla més reprovable és l'atac que es féu contra l'art conceptual i minimalista. No es pot esborrar l'experimentació que han realitzat aquestes tendències".

Un altre artista que va assistir a les ponències comentava: "Tenia la sensació que els ponents eren doctors que estaven davant d'un cadàver i que l'anaven dissecant. Per a mi d'una manera massa acadèmica i això els portava a ser incapaços de jutjar la situació del moment actual. Em dona la sensació que si haguessin fet el col·loqui als anys vint, aquests mateixos senyors estarien parlant del segle XIX i criticant l'art d'aquell moment".

L'art, un cadàver? Fèlix de Azúa diu que sí: "Amb les avantguardes, el segle es va aturar, perquè aquests moviments artístics són encara la més moderna modernitat. Actualment

Pere Gimferrer (dalt), va afirmar que les avantguardes ja han complert un cicle històric, però que malgrat això, els problemes que van plantejar els seus artistes no han perdut modernitat. Per la seva banda, Tomàs Llorens (baix) va ser l'únic participant que va trencar una llança en favor dels artistes actuals.

no hi ha res a debatre, l'art que es fa ara són notes a peu de pàgina. L'art és un cadàver. Però, que l'art s'acabi no és cap tragèdia, al contrari, han d'estar molt contents, perquè això vol dir que es pot tornar als orígens i s'ha acabat la dictadura de l'estat i del professorat".

Montserrat Serra

laGalera

Col·lecció
CAVALL FORT
Editorial LA GALERA

Dossiers
dedicats a temes ben diversos:
la pintura, la poesia,
l'arquitectura, l'art romànic,
l'astronomia, l'aigua, la neu,
els enigmes, les rondalles, les
llegendes, el teatre,
l'il·lusionisme, la conquesta
del Far-west...